

ii. Διονύσιος Γερ. Σαντζούρης Διευθυντής

577

184037
(B110031)

ΘΩΝ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ.

1833 — 1899.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ:

Τύπος α II ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΤΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1900.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ

ΟΘΩΝΑ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΝ

ἀρχαῖον καθηγητὴν τῶν πανεπιστημίων Κερκύρας καὶ Ἀθηνῶν

ἐκφωνηθεὶς

ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Παντοκράτορος ἐν Ληξουρίῳ

τῇ 19 Νοεμβρίου 1899

ὑπὸ

ΗΛΙΑ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗ.

Τετρωμένος τὴν καρδίαν, ἣν ἀπὸ πολλοῦ συνέδεσε μετὰ τῆς σῆς ἀγνὸν φιλίας συναίσθημα, καὶ ἐπόμενος πόθῳ κοινῷ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἵνα ἐκδηλωθῇ καὶ δι' ἐπικηδείου λόγου, ἡ δικαία θλίψις καὶ ὁ κοινὸς πρὸς σὲ σεβασμὸς, ἀναλαμβάνω τὸ τιμητικὸν δι' ἐμὲ ὅσον καὶ συγκινητικὸν σύναμα χρέος τοῦτο, περισπούδαστε ἄνερ Ὁθων Πυλαρινέ, καὶ ἀντὶ στεφάνων καὶ ἄλλων προσομοίων ματαιοδοξίας ἐκδηλώσεων, σοὶ προσφωνῶ ὀλίγας λέξεις, προσπαθὼν καὶ ποθὼν νὰ ὦσιν αὐταὶ ἀνάλογοι τῆς σεμνῆς καὶ σοβαρᾶς σου δράσεως καὶ πολιτείας.

Ἔθος ἐκράτησεν ἀπὸ τῆς εὐκλεοῦς ἐλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, νὰ παραδίδωνται τοῖς τάφοις οἱ διαπρεπεῖς πολῖται, ἀφοῦ καὶ χάριν τῆς μνήμης τούτων, καὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λεχθῶσιν οἱ ἀρμόζοντες ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι καὶ δεῖξ ὁ πρέπων τοῦ βίου χαρακτηρ. Καὶ τυγχάνει μὲν ἀληθὲς ὅτι τοῦ σεμνοῦ τούτου καθήκοντος καὶ τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ, ἐγένετο ἀπὸ τινος τοιαύτη κατάχρησις, τεσαύτη ἀνεπτύχθη ἐπιπολαία καὶ κενόδοξος ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ πνεύματος τροπὴ, καὶ τότεν εὐκόλως ἡ ἐπιτάφιος ῥητορικὴ ἐξαίρει πολλάκις, ὡς μὴ ὥφελε, καὶ τοὺς ἥκιστα δυναμένους ν' ἀξιῶσι μετατάφιον ἀγλαὴν μνήμην, ὥστε ἤρξατο εὐλόγως ἐγειρομένη παρὰ τοῖς ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἀποστροφή πρὸς τὸ ἔθιμον, παραγγέλουσι νὰ κηδευθῶσιν, ὡς οἶόν τε ἀπλῶς καὶ ἀνεπιδείκτως. Καὶ ἀληθῶς, ποῖον πραγματικώτερον ἐγκώμιον, τίς ζωηριτέρα ἄλγους καὶ σεβασμοῦ ἐκδήλωσις, ὅποιος εὐκυνθέστερος καὶ μυροβολώτερος στέφανος, ἢ αἱ αὐτόκαλοι ἀρεταί, καὶ ἐκδουλεύσεις τῶν ἀποικοιμένων; ἡ σιγῶσα θλίψις, ἡ ἐν ταῖς τῶν πολιτῶν συνειδήσεσιν ἡρεμος δικαιοκρισία καὶ ἡ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν πεποιθήσις, ὅτι αὐταὶ διὰ τοὺς ἐναρέτως καὶ κοινωνητικῶς βιώσαντας καὶ τοὺς μετὰ φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργασαμένους ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τῆς κοινωνίας, τῆς ἐπιστήμης, θὰ ἐξενέγκωσιν τὴν ἀδέκαστον γνώμην των; Ἄλλ' ἡ κατάχρησις, δὲν πρέπει νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ θολὸν ρεῦμά της πάντας, καὶ ἀδικήσῃ τοὺς ἀξίους ἐκτιμήσεως καὶ μισήσεως πολίτας, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι λάτρεις καὶ ἐργάται ὦντες εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν ιδεωδῶν, φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν χαρακτηρ γενεᾶς ὁλοκλήρου, ἄλλα σκεπτομένης, ἄλλως δρώσης καὶ ὁσημέραι δυστυχῶς ἐκλείπουσης ἐν τῇ ποταπῇ ὑλόφρονι καὶ συμφεροντορικῇ ἐποχῇ ἣν διανύομεν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἄγομαι τὴν σήμερον, νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ προκειμένου νεκροῦ, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του δὲν ἐπιδείκνυεν ἐπαίνων ἀμνητοῦς, οὐδὲ ἐπιλοδοῖε φήμην.

Τῇ τότεν καλλιτέκνου γενετείρας ἡμῶν βλαστῶν, ὁ ὅθων

Πυλαρινὸς, υἱὸς δευτερότοκος τοῦ ἐκ τῶν πρώτων ἐπανκρίων ῥιζοσπαττῶν, πολιτευτῶν καὶ ἐθνομαρτύρων ἱατροφιλοσόφου Σταματέλου, καὶ τῆς διαπρεποῦς ἐκ τε καταγωγῆς καὶ ἐξ ἀδρᾶς μορφώσεως παρισινῆς Καρολίνας Lambert, ἐγεννήθη ἐν Ἀηζουρίῳ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1833. Ὁ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀπαντῶν ἐν τῇ νήτῳ οἶκος τῶν Πυλαρινῶν, πολλάκις παρέσχε τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας καὶ οὐκ ὀλίγους ἀριθμεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοὺς διακρίθέντας — οἷοι δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐναρετώτατος ἐπίσκοπος Ἱερεμίας, ὁ λόγιος τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνομουσείου καὶ φιλόπατρις Ζώσιμος, ὁ περιώνυμος ἱατροφιλόσοφος, φιλόλογος, γεωγράφος, περιηγητὴς, διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς Ἰάκωβος, γνωστὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῆς ἱατρικῆς ἱστορίᾳ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἀπὸ τῆς φλυκταίνων τῶν εὐφλογιόντων ἐγκεντρισμοῦ, ὁ ἱκανὸς εἰκονογράφος Ματθαῖος, ὁ λόγιος κληρικὸς Νικόλαος, ὁ φιλελεύθερος τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἰστορίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴς Φραγκῆσκος, ὁ ἐκ τῶν τρώφιμων τοῦ ἀξιμνήστου Γυλφόρδ καὶ τούτου ἰδιαιτεὺς ἱατρὸς καὶ θερμὸς φίλος διατελέσας Χαραλάμπης, ὁ περὶ οὗ πρὸ μικροῦ εἴπομεν Σταματέλις καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς ἐν τῇ τῆς Κερκύρας Ἀκαδημίᾳ καὶ ἄλλοι. Τούτοις προσθετέον καὶ τὸν προκείμενον Ὀθῶνα, ὃν μετὰ τόσης πανδήμου λύπης κηδεύομεν σήμερον. Διδαχθεὶς οὗτος ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν εὐμέθοδον καὶ εὐτυνεϊδῆτον διδασκαλίαν τῶν πρώτων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διδασκάντων ἐν τῷ Λυκείῳ καὶ τῇ Πετριτσείῳ σχολῇ καθηγητῶν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἐν Κερκύρᾳ κατόπιν, ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν φιλομούσων καὶ φιλοστόργων τοκέων, διεκρίνετο ἀπὸ νεότητος ἀπαλῆς διὰ τὴν

ἱακωβάτειος

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟΝ ΠΑΡΕΛΕΥΣΕΤΟ, καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου ἐδείχθη, εἰς

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

κτῆσιν γνώσεων παντοδαπῶν καὶ ἐκμάθουσιν γλωσσῶν. Ὑπὸ πολιτικῆς συνθήκας καὶ γεγονότα τῶν τότε ἐν Ἑπτανήσῳ ἐτῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἤσκουν ἐπὶ τῶν εὐγενῶν πνευμάτων αἱ ἐν Ἑσπερίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι περιστάσεις, ἦτο ἐπόμενονον ὅτι ὁ αἰσθηματίας, φιλοπρόδοτος καὶ φιλογράμματος νέος, θὰ διέτρεχεν εὐρύτερον στάδιον εἰς μελέτας, εἰς ἰδέας, εἰς πόθους. Τότε ἐπεδόθη μετ' ἐξαιρετικοῦ ἔρωτος εἰς τὴν μελέτην τῆς γαλλικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, αἱ δὲ ἱεραὶ παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἦν ἡτο λάτρεις, καὶ αἱ οὐχὶ μεμακρυσμένου χρόνου ἀναμνήσεις καὶ δάφναι τῶν νεωτέρων ἐθνικῶν ἀγώνων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἐθέρμανον ἔτι πλέον παρ' αὐτῶν τὴν πρὸς τὴν πρόδοτον ἀγάπην, τὸ πατριωτικὸν συναίσθημα, τὴν αὐταπάρησιν καὶ ἐνέπνευσαν αὐτῷ ἀγνὸν δημοκρατικὸν αἶσθημα. Ἐνθους τότε κατετάχθη εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ φιλελευθέρων νέων, χειριζόμενος τὸν κάλαμον καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὲρ τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἀγώνος, καὶ μετ' ἄλλων τότε Κεφαλλήνων δραμῶν εἰς τὰ πεδία τῆς Ἡπειροθεσσαλίας τὸ 1854, ἐπόμενος καὶ εἰς τὴν πορείαν ἣν ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐχάραξεν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ γεραροῦ αὐτοῦ πατρός. Ὁ ἀείμνηστος Ὅθων ἦτο καὶ λίαν φιλόμουσος. Ἡ εἰς τὴν μουσικὴν ἐμφυτος κλίσις του, κατέστησεν αὐτὸν καὶ τῆς ὥραιας τέχνης ἐγκρατῆ, κατ' ἀρχὰς μὲν μαθητεύσαντα ὑπὸ τὸν κλεινὸν Μάντζαρρον, εἶτα δὲ ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις, ἐγκύψαντα κυρίως εἰς τὸ σύστημα τῆς νεωτέρας ἐλαφροῦς μουσικῆς. Ὁ φιλόμουσος ἀνὴρ καθ' ὃ πολλὰκις ἔλεγεν ἡμεῖς, ὅσον ἡγάπα τὴν τέχνην, ὥστε καὶ ἐν ἀναπαύσει ἀπὸ σοβαρῶν μελετῶν καὶ ἀσχολιῶν, καὶ ἐν ὥραις ταλαιπωριῶν τοῦ βίου καὶ ἐν μέσῳ πολλὰκις στερήσεων καὶ πικριῶν, ἄφατον ἠσθάνετο παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν ἔδων ἡ πλήτιστον τὸ κλειδο-

κύβελον ἢ τὴν κιθάραν. Κεκτημένος καὶ φαντασίαν ἱκανὴν, συνέθεσε καὶ ἱκανὰ ἄσματα καὶ χοροὺς, ἅτινα μετριοφρόνως διέδιδεν ἀνωνύμως, ὡς ἔπραττε καὶ διὰ τὰς πολλὰς κατὰ τὰ ἔτη τῆς νεότητος αὐτοῦ γραφείας λυρικῆς καὶ σατυρικῆς ποιήσεις, ὧν τὰς μέχρι πρό τινων σωζομένας, παρέδωκέ ποτε εἰς τὸ πῦρ! Τὸ μουσικὸν τοῦ ἔργον « Ἡ κόρη τοῦ ἱατροῦ », κωμικὸν τρίπρακτον μελοδραμάτιον ἐπὶ ἰδικῶν του στίχων, κατὰ τὸ γαλλικὸν σύστημα τῆς operette, ὑπὸ ψευδώνυμον Lambert, καὶ ὅπερ ἐκ φιλικῆς διαθέσεως, ἐδωρήσατό μοι ὡς ἐνθύμιον, εἶνε τὸ μόνον σωθὲν μουσικὸν καὶ στιχουργικὸν τοῦ ἔργον, κατὰ τὴν γνώμην τεχνοκρίτων τεχνικώτατα μεμελοποιημένον καὶ μέλλον νὰ παραγάγῃ ἀναβιβαζόμενον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς τὴν πρέπουσαν ἐντύπωσιν. Τῆς καὶ περὶ τὴν ποίησιν ἀγάπης τοῦ ἀνδρὸς δείγματα ἔχομεν καὶ μεταφράσεις ἔργων τινῶν τοῦ Γαλλικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ θεάτρου, καὶ τὴν διὰ μεταγλωττίσεως « Τῆς ἀλώσεως τῆς Κερύνθου » τοῦ Βύρωνος ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μετὰ σημειώσεων, ἀνάληψιν τῆς δημοσιεύσεως πολλῶν ἔργων τοῦ διασήμου ποιητοῦ, ἣν ἀνέστειλε διάστασις πρὸς τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν. Ἐγγραφεὶς φοιτητῆς ἐν Ἀθήναις, ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης, προθύμως χρηργήσαντος τὰ μέσα τοῦ εὐπόρου θείου του Γρηγορίου, καὶ τυχὼν ἔτει 1853 τοῦ διπλώματος τῆς νομικῆς μετὰ τοῦ σπανίου βαθμοῦ ἄριστα, καὶ ἀφ' οὗ διανύων τὰ φοιτητικὰ ἔτη, ἡσχολήθη ἰδιαιτέρως εἰς βιβλία νομικῆς καὶ οἰκονομολογικῆς μελέτης, ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν γενέτειραν πλήρης μορφώσεως βσιμίου καὶ ζήλου καινωφελούς, ἵνα εἰσφέρῃ τὸ τάλαντον τῆς πολυμαθείας καὶ φιλοπατρίας αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τινος καλλιεργουμένων θεμάτων πραγμαμάτων. Καὶ δὴ θανόντος, τότε τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κεφαλλήνου καθηγητοῦ καὶ περιπόστου νομοδιδασ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σχάλου Σαντορίου τοῦ Ἰταλοῦ, ὁ Πυλαρινὸς ἐν διαγωνισμῷ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἔδρας ἀποδυθεὶς καὶ ἐπιτυχὼν τῶν πρω-
τειῶν διωρίσθη, εἰ καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐτέλει ὑπὸ τὴν δυσμέ-
νειαν τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν τοῦ πατρὸς του ῥίζοσπαστι-
κὴν δρᾶσιν, καθηγητὴς διδάζας μετ' ἀφοσιώσεως καὶ εὐμε-
θίδως ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1863, τὰς *Εἰσηγήσεις τοῦ*
Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, τὸ *Ἀστικὸν Δίκαιον* καὶ κατόπιν τὴν
Κοινωνικὴν οἰκονομίαν, τὸν μακρὸν δ' ἐναρκτήριον λόγον εἰς
τὸν τελευταῖον τοῦτον κλάδον ἐδημοσίευσεν ἐν Κερκύρᾳ ἔτει
1860, μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας, ἐπιστημονικῆς παρηρσίας
ὅσης γλαφυρότητος ὕψους, διαγράψας ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ συ-
στήματος ὕπερ ἡκολούθει κατὰ τὰς νεωτέρας τότε θεωρίας
τῶν φιλοσόφων καὶ κοινωνιολόγων. Τοῦ ἐν Κερκύρᾳ πανεπι-
στημίου μετὰ τὴν Ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, ὡς μὴ ὥφε-
λε, καταργηθέντος, ὁ Πυλαρινὸς ἀνέλαθεν ὡς ἔκτακτος κα-
θηγητὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ἔτει 1865, τὴν διδα-
σκαλίαν τῆς *Πολιτικῆς οἰκονομίας* καὶ τοῦ *Ῥωμαϊκοῦ δικαίου*
μέχρι τοῦ 1867 ὅτε παρητήθη. Ἐκτοτε μετὰ τὰς ἐν
Ῥωσσίᾳ, Ἀνατολῇ καὶ Ἑσπερίᾳ περιηγήσεις καὶ διατριβάς,
ὅπου ἠύρουνεν ἔτι μᾶλλον τὰς οἰκονομολογικὰς καὶ νομικὰς
αὐτοῦ γνώσεις, ἐνεκατέστη ὀριστικῶς ἐν Ἀθήναις, ἐπιδοθεὶς
εἰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας πολυετῆς ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν
τοῦ ἔθνους γεγονότων. Τότε ἐδημοσιογράφησε πολλάκις, δε-
ξιότατος τῆς γαλλικῆς γλώσσης, χειριστὴς τυγχάνων, εἰς
γαλλικὰ φύλλα, ἀντεπιστελλὼν Ἀθήνηθεν, πρόσδε συνεργά-
της καὶ ἀρχισυντάκτης γενόμενος πολλῶν ἑλληνικῶν ἐφημε-
ρίδων, ὡς τοῦ Ἑθνικοῦ Πνεύματος, τῆς Ὠρας, τῆς Ἑ-
φημερίδος τῶν Συζητήσεων, τῆς Ἐφημερίδος, τῆς Νέας Ἑ-
φημερίδος, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν περιοδι-
κῶν, ἐκδοῦς ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἴδιον φύλλον ἑλληνογαλλισ-
τὸν *Χρονογράφον* ἔτει 1876. Καὶ ἐκείνητο βεβαίως ὁ μα-

καρίτης Ὁθων, ἅπαντα τὰ προσόντα δεξιοῦ δημοσιογράφου.
Ἦν εὐφυής, θαρραλέος, πολυμαθής, πολύγλωσσος, τῆς πολι-
τικῆς ἐπιστήμης καὶ ἱστορίας μάλ' ἐγκρατής, τῶν ἑλληνι-
κῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων γνώστης, μὴ ἑστερημέ-
νος συνέσεως πατριωτικῆς, πρὸ πάντων δὲ ἀνεξάρτητος καὶ
φιλαλήθης· ὡς ὅμως ἀπῆτει τότε καὶ ἔτι δυστυχῶς ἡ μι-
κροπολιτικὴ τοῦ δημοσιογράφου, ὅργανα τυφλὰ τοῦ φα-
τρισμοῦ, φορεῖς ξένων καὶ ἀντιθέτων πολλᾶκις αὐτοῖς ἰδε-
ῶν, καὶ συνεπῶς ἑστερημένους αὐτοβουλίας καὶ ἀνεξαρτησίας,
ὁ Πυλαρινὸς δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ἔμφυτα καὶ
ἐπίκτητα αὐτοῦ προσόντα. Στερούμενος μέσων χρηματικῶν
καὶ προστασίας, τὰ ὅποια ὁ κομματισμὸς καὶ τὰ συμφέρον-
τα ἀφρόνως προσπορίζουσιν εἰς τοὺς δούλους καλάρους, ἠδυ-
νάτῃ νὰ ἐργασθῇ ὡς ἐφρόνει καὶ ὡς ἔδει. Δὲν ἦτο ἐκ τῶν
ἐπιτηδείων, τῶν κολάκων καὶ τῶν αἰσχροκερδῶν· τοῦτο μά-
λιστα ἐχαρακτήριζον ποταπὰ πνεύματα περὶ αὐτοῦ κρίνοντα,
ὡς ἔλλειψιν πρακτικότητος πνεύματος, φυγοπονίαν κατηγο-
ροῦντα αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ ἐπόθει νὰ ἐργασθῇ, μαραινόμενος
αὐτόχρομα ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας ἀξίας μὴ χρησι-
μοποιουμένης πρὸς οἷον. Εἰς τὰ γραφόμενα αὐτοῦ ἔβλεπέ-
τις καὶ πείραν καὶ φρόνησιν, δρθῆ, τίμια καὶ ἐθνωφελῆ συμ-
βουλευόμενα, μετὰ πολλῆς, ἐσχάτως μάλιστα, παρὰ τοῖς
δοθῶς καὶ ἀπατριάστως φρονούσι καὶ τοῖς ξένοις τῶν ποταπῶν
ὑπολαγισμῶν καὶ τῶν οὐταπιῶν, ἀνεγενώσκοντο μετὰ προσο-
χῆς, ἀξιόλογα προϊόντα τοῦ καλάρου του, ἐκτάκτως δημοσι-
ογραφούντος, κατὰ τὰ πολιτικὰ τῆς ἀνατολῆς συμβάντα καὶ
μάλιστα τὰ τοῦ τελευταίου πολέμου. Τοιαῦτα ἦσαν δημο-
σιευθέντα ἐν ἐγκρίτοις φύλλοις καὶ ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδί-
οις, τὰ ὑπὸ τοῦ τίτλου· *Ὁ Βήκοσθηλὸς καὶ οἱ πελάται*

ἄλλα πολλά. Τὰ προσόντα τοῦ ἀνδρὸς ἀγνωρίζουσα καὶ ἡ ἐπαρχία Πάλης, ἐξελέξατο αὐτὸν βουλευτὴν τὸ 1873. Παλιτευσάμενος συνετῶς καὶ χρηστῶς, ἀκόλουθος δὲ γενόμενος τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀσιμνήστου Δεληγεώργη, πολλάκις ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τούτου ὑπὲρ τῶν κοινῶν, καὶ σπουδαίων ἐντολῶν ἀνατεθεισῶν τῷ ἀνδρὶ ὑπ' ἐκείνου, καὶ ἐπὶ δυσχερῶν ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διοικήσεως ζητούμενων τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, καὶ ὑπουργικοῦ χροτοφυλακείου προσενεχθέντος αὐτῷ, ὅπερ ὅμως ἐματῶν διαφωνία πρὸς ἄλλους ἀξιούχους ἐπιτανησίους βουλευτάς. Αἱ κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκείνην περίοδον ἀγορεύσεις τοῦ Πυλαρινοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, δημοσιευθεῖσαι καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, καθὼς καὶ αἱ ἐπὶ σιδηροδρομικῶν καὶ οἰκονομικῶν τῆς χώρας ἄλλων ζητημάτων, ἐλέγχουσι καὶ εὐσυνείδητον πορείαν, καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἦν κυρίως θεωρητικὸς καὶ ἰδεολόγος, καὶ ὑπεδείκνυον ὅτι θὰ ἠδύνατο οὗτος ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διακριθῇ καὶ δράτῃ τελεσφόρως ἐν τοῖς κλάδοις τούτοις, ἂν ἠκολούθει τὸ ἐν ἐνεργείᾳ πολιτικὸν σχέδιον καὶ ἀπέβαλεν ἔξεις τινὰς καὶ ἰδέας, κωλυούσας τὴν εὐκόλον ἐπὶ τὰ κοινὰ ἄλoδον καὶ ἐπιτυχίαν. Ἀλλὰ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ὡς διατρέχουσι τοῦτο οἱ πολλοί, δὲν ἦτο θιασώτης ὁ ἀνὴρ. Ἀπογοητευθεὶς ταχέως, δὲν ἐπεδίωξε πλέον πολιτικὰς ἐντολὰς τοιαύτας, ὧν χάριν ἔδει νὰ δημοκοπῇ καὶ συναλλάσσεται παρανόμως πολλάκις μετὰ πολιτῶν καὶ ἀρχῶν, ἅτινα ἀπέκρουεν ὁ φύσει σοβαρὸς, ἀξιοπρεπὴς καὶ δύσκαμπτος, ἠκιστα δὲ φιλοκερδὴς καὶ κενόδοξος χαρακτήρ αὐτοῦ. Ὡς βουλευτῆς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, δὲν ἐφάνη, εἰ καὶ εἶχε περὶ βουλευτικῆς ἐντολῆς γενικωτέρας ἰδέας, ἀποδόμμος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐντολῆς, εἰς

πολλὰ μάλιστα γενικά τῆς νήσου καὶ τοπικά τῆς ἐπαρχίας ζητήματα ἀνεμίχθη μετὰ ζήσεως, συντελέσας ὑπὲρ τῆς καλῆς ἐκβάσεως ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀξιοτίμων αὐτοῦ τότε συναδέλφων. Ἐν ἐκ τῶν πολὺ ἐνδιαφερόντων τότε τὴν ἐπαρχίαν ἡμῶν ζήτημα, ἦν καὶ τὸ τῆς Πετριτσίου σχολῆς. Εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ὁρεῖλεται ἡ συγχώνευσις τῶν τότε δύο σχολῶν, ἐκδοθέντος τοῦ ὑπὸ χρ. 28 Ἀπριλίου 1873 Β. Δ. ἐπίσης καὶ ὁ μετασχηματισμὸς εἰς πλῆρες γυμνάσιον, περὶ οὗ καὶ ὑπέβαλε τὸ σχετικὸν σχέδιον νόμου, ὅπερ εἰ καὶ μὴ συζητηθὲν ἔνεκα ἐπελθούσης ὑπουργικῆς κρίσεως, παρέσχεν οὐχ ἥ-τον ἀφορμὴν εἰς μέλλουσιν καὶ τελεσφόρον ἐνέργειαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐμερίμνησεν ὁ ἡμέτερος συμπολίτης, καθ' ἃ λεπτομερέστατα ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκτενεῖ καὶ εὐθαρσεῖ πολιτικῇ του δημοσιολογίᾳ ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1874 κατ' Ἰούλιον. Σπουδαίαν πρὸς τούτοις παρέσχεν ἐκδούλευσιν εἰς τὰ οἰκονομικά τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κληθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Μ. Πατριάρχου Νικοδήμου, διοτρίψας δεκατετράμηνον, μετέπειτα δὲ διορισθεὶς νομικὸς σύμβουλος παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχῳ τοῦ Παναγίου Τάφου. Πολλὰ ἐκανόνισε περισπούδαστα ζητήματα, καὶ συνέστησεν ἐπισημονικωτέραν καὶ ἐθνικῶς λυσιτελεστέραν τὴν τῶν πλουσιῶν τοῦ Θρόνου εἰσοδημάτων διαχειρίσιν καὶ διεύθυνσιν, ἐφ' ᾧ καὶ πολλῶν ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν τιμῶν, ἀμειψθεὶς μάλιστα γενναίως. Ἀλλ' ἡ κυρία ἀπό τινων ἐτῶν ἀσχολία τοῦ ἀνδρὸς, παρὰ τῆς ὑγείας τὸ ἀκροσπῆδς καὶ τὰς πολλὰς βιωτικὰς περιπετείας, ἦν ἡ περὶ τὴν πάτριον καὶ μάλιστα τὴν νεωτέραν ἱστορίαν ἀφοσίωσις. Ἐν Ἑσπερίᾳ πολλὰς εὖρεν ἀγνώστους πηγὰς ἱστορικῶν εἰδήσεων, δι' ἐρευνῶν εἰς διπλωματικὰ ἀρχεῖα καὶ βιβλιοθήκας, ἐκ τούτων δ' ἐμόρφωσε ἀκριβεστέρην ὥς οἷόν τε γνῶσιν γεγονότων καὶ προσώπων, καὶ ἐκτὸν αὐτὸν πᾶσαν περὶ τὴν ἀσφαλεστέραν διάγνωσιν τῶν ἱ-

στοιχικῶν πηγῶν, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Ἐχον μνημονικὸν ἐξαιρετικὸν καὶ λόγων εὐροίαν, ἐξέθετεν εὐχερῶς καὶ συστηματικῶς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν συμβεβηκότων, ἐκ τῆς πολυετοῦς δὲ ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του, ἐνθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἔζων ἔτι ἀγωνισταὶ καὶ πολιτικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως, διασώζοντες ἐν τῇ μνήμῃ ἢ ἐν ἐγγράφοις πληθύν ἀνεκδότων καὶ λεπτομερειῶν, ὁ Πυλαρινὸς κατάρθωσε νὰ ἀποθησαυρίζῃ ἐκ τῆς μετ' ἐκείνων κοινωνίας, πολλὰ τὰ ἄγνωστα καὶ χρήσιμα εἰς ἀκριβῆ χαρακτισμὸν γεγονότων καὶ προσώπων, μορφώσας οὕτως ἐν τισι ζητήμασιν, ιδέας καὶ πεποιθήσεις ἄλλας ἢ τὰς κρατούσας, αἱ μετὰ παρησίας ἔλεγε καὶ ἔγραφε, εἰ καὶ ἦσαν ἐνίοτε δυσμενεῖς κατὰ γνωστῶν φιλελλήνων καὶ ἀρχηγῶν, καὶ οὐχὶ σπανίως ἀλλόκοτοι καὶ προκατελημμένοι προκειμένου περὶ ξένων ἐπιρροῶν. Εἰς τὴν ἱστορικὴν του ὁμῶς ὅπωςδὴποτε εὐρυμάθειαν, τὴν εὐτολμίαν τῶν κρίσεων, τὴν περὶ τὸ γράφειν δεξιότητα, εἰ καὶ τὸ ὕψος του πολλάκις στρυφνὸν καὶ σκοτεινὸν, ἀποβλέψαντες καὶ οἱ ἐκδότηι τοῦ πρό τιнос συμπληρωθέντος μεγάλου Ἑλληνικοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, κ. κ. Βάρτ καὶ Χίρστ, ἀνέθηκαν αὐτῷ τὴν ἐκπόντησιν πολλῶν ἀρθρῶν ἀφορώντων εἰς πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος, βιογραφίας συγγόνων πολιτικῶν καὶ φιλελλήνων, καὶ εἰς τὰς ἱστορικὰς τῆς Ἑπτανήσου τύχας. Ὁ πολυῖστωρ συμπολίτης, λυπηρὸν ὅτι ἀφῆκεν ἀτελεῖς ἐκτενὲς ἱστορικὸν ἔργον, οὗ ἐπελάβετο ἀπὸ τινων ἐτῶν, οὗπερ ὁμῶς ἡ κλονισθεῖσα υἡγία του δὲν τῷ ἐπέτρεψε τὴν περάτωσιν, ἐστὶ δὲ τοῦτο *Λεξικὸν ἱστορικὸν κατὰ νεώτερον σύστημα* τῆς καθ' ὕλην κατατάξεως, ἐθλίβετο δὲ λίαν ὁ μακαρίτης καὶ ἐνθακρὺς σχεδὸν ἐπάλει ἡμῖν περὶ τῆς ματαιώσεως πολυετῶν κόπων, ζήλου καὶ δαπάνης. Ἀφῆκεν ὁμῶς σχεδὸν πλήρως, τὴν ἱστορίαν τοῦ Κοινωνικοῦ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἔργον ἐκτενὲς, μακρῶν μελετῶν ἀπαύγασμα, ὅπερ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ὡς δι' ἐλπίδος ἔχομεν, δὲν θὰ ἀφίτωσιν ἀδημοσίευστον, ὡς τὸ τρανώτερον δῆγμα τῆς περὶ τὰ κοινωνιολογικὰ πολυμαθείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς μελέτημα χρησιμώτατον εἰς τοὺς περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτισμῶν καὶ τὰ οἰκονομολογικὰ ἀσχολουμένους, καθ' ἃ δ' αἰμυνηστος, εἰ καὶ φύσει μετριόφρων καὶ ἥκιστα περιαιτολόγος, μετὰ πεποιθήσεως ἀδόλου ἔλεγεν ἡμῖν.

Πολλὴν αἰσθάνομαι τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον ἄνδρα. Οἱ τελευταῖοι μῆνες τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς του, ἐγένοντο δι' ἐμὲ πολῦτιμοι καὶ ἄλυστοι ἐν τῇ μετ' ἐκείνου ἀναστροφῇ. Πολλὴν, ὁμολογῶ, ἐκαρπώσαμην τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν πολυμαθείαν, τὴν κρίσιν καὶ πείραν αὐτοῦ. Ἐτοιμος πάντοτε εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν μου ἀπαριῶν, διετράνου θερμότατον ζῆλον, ἵνα φανῇ χρήσιμος εἰς τοὺς τῶν γραμμάτων ἐργάτας. Δι' ὅλων ὁμῶς αὐτοῦ τῶν λόγων οὐς συνήθως περιέστρεφεν εἰς τὰ παρόντα ἐθνικὰ ζητήματα, ὑπεφαίνετο μελαγχολία καὶ ἀπογοήτευσις. Ἐτήκετο ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ, βλέπων ἀκατάσχετον καὶ δεινομένην ὀσμῆραι τὴν πολιτικὴν ἀκολασίαν, καὶ μετ' ἄλλους πατριωτικοῦ ἤγετο εἰς συμπεράσματα θλιβερώτατα περὶ τῶν τυχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπαισιοδοξία καὶ προκατάληψις κατελάμβανε τὴν ψυχὴν του, εἰς πᾶν ὅ,τι ἤκουε διενεργούμενον ἢ σκοπούμενον καὶ ἔχαιρεν, ὡς μοι ἔλεγεν ὀξυμῶρως, ὅτι κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἵνα μὴ ἴδῃ ζῶν τὴν ἐθνικὴν πανωλεθρίαν, τοὺς σοβαροὺς δὲ τούτους λόγους συνώδευεν ὁ ἀγνὸς πατριώτης μετὰ βαθέος στεναγμοῦ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΤΕΙΟΝ

Εἰς τὰς κοινωνικὰς αὐτοῦ σχέσεις, ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ μακαρίτης ἀνὴρ ἀνταρξίας, εὐγενῆς, φιλοδίκαιος, εἰλικρινὲς φί-

λος, εὐαίσθητος καὶ καρτερικώτατος· πιστὸς δὲ εἰς τὴν πά-
τριον θρησκείαν, ἔλαβε τὰ ἄχραντα μυστήρια, καὶ ὡς ἀλη-
θῆς χριστιανὸς καὶ φιλόσοφος μετὰ σοβαρᾶς γενναιότητος
ἀντεμετώπισε τὸν θάνατον.

Τοιοῦτος, φίλοι συμπολίται, ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ ὃν προ-
πέμπομεν σήμερον εἰς τὸν τάφον. Μετὰ πολλὰς βιωτικὰς
περιπετείας ἐν τῇ ξένῃ, μετὰ μακροχρόνιον ἀπουσίαν ἀπὸ τῆς
πατρώας ἐστίας, μετὰ πολλὰς πικρίας καὶ ταλαιπωρίας,
τοῦτο μόνον τὸ εὐάρεστον κατορθώσας, καθ' ἃ ἀγωνίων ἔ-
λεγεν ἡμῖν προχθεῖς, μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως καὶ χαρᾶς
ἅμα, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίον γῆν, ἵνα συνταφῇ καὶ
συγκοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον μετὰ τῶν προγόνων καὶ συμ-
πολιτῶν του. Τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ λοιπὸν τούτου πολίτου,
πατριώτου καὶ λογιωτάτου ἀνδρὸς ἀποχωριζόμενοι σήμερον
ἐκφωνήσωμεν. « Γαῖεν ἔχεις ἐλαφρὰν, αἰωνία σου ἡ μνήμη
ἐρίτιμε ἄνερ Ὁθων Πυλαρινέ. »

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ι Α Κ Ω Β Α Τ Ε Ι Ο Σ

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Π. Π. ΜΗΤΟΛΑΥΤΣ

Ι Α Κ Ω Β Α Τ Ε Ι Ο Σ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΟ ΛΕΟΠΡΩΤΟΥ
ΑΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΜΟΥΣΕΟ ΛΕΟΠΡΩΤΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΜΟΥΣΕΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

AL.Σ2.Φ12.0011